

ΠΙΝΔΑΡΟΣ ΒΑΚΧΥΛΙΔΗΣ

Ανθολογία σχολιασμένων
αποσπασμάτων

επιλογή κειμένων – σχόλια

M. M. Willcock

H. Maehler

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Α' ΜΕΡΟΣ

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Πρόλογος	13
Εισαγωγή	15
1. Ελληνική λυρική ποίηση	15
2. Η ζωή και τα έργα του Πινδάρου	16
3. Οι αγώνες	20
4. Οι νικητές	26
5. Το ποιητικό είδος	29
6. Η σκέψη του Πινδάρου	33
7. Το ύφος του Πινδάρου	40
8. Η γλώσσα του Πινδάρου	42
9. Μετρική μορφή	45
10. Το κείμενο και τα αρχαία σχόλια	47

ΠΙΝΔΑΡΟΣ: ΕΠΙΝΙΚΙΕΣ ΩΔΕΣ

Ενδέκατος Ολυμπιονίκος	55
Έβδομος Ισθμιόνικος	56

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τέταρτος Ισθμιόνικος	58
Τρίτος Ισθμιόνικος	61
Τέταρτος Νεμεόνικος.....	62
Έβδομος Ολυμπιόνικος.....	66
Δεύτερος Ολυμπιόνικος.....	71
Σχόλια	77
Παράρτημα Α': Όμηρος, Ιλιάδα Β 653-70	219
Παράρτημα Β': 1. Όμηρος, Οδύσσεια δ 561-9	
2. Ησίοδος, Έργα και Ημέρες 166-173α	
3. Πίνδαρος, απ. 129 και 130	
4. Πίνδαρος, απ. 133	221
Βιβλιογραφία	229
Ευρετήρια	233
1. Γενικό	233
2. Αρχαιοελληνικοί όροι	236

Β' ΜΕΡΟΣ

ΒΑΚΧΥΛΙΔΗΣ

Πρόλογος	241
Συντομογραφίες	243
Εισαγωγή	245
1. Η χορική λυρική ποίηση και το κοινό της	245
2. Γιορτές και αγώνες	249

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3. Βίος και έργα του Βακχυλίδη	255
4. Γλώσσα και προσωδία	258
5. Μέτρο	262
6. Ύφος	268
7. Οι αλεξανδρινοί φιλόλογοι και η τύχη του κειμένου	278
8. Οι σωζόμενοι πάπυροι	282
9. Σύμβολα και εκδοτική σημειογραφία	286

ΒΑΚΧΥΛΙΔΗΣ: ΕΠΙΝΙΚΟΙ, ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΙ, ΠΑΙΑΝ, ΠΡΟΣΟΔΙΟΝ, ΕΓΚΩΜΙΑ
ΒΑΚΧΥΛΙΔΟΥ ΕΠΙΝΙΚΟΙ

3 ΙΕΡΩΝΙ ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΙ ΙΠΠΟΙΣ [ΟΛΥ]ΜΠΙΑ	291
4 ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ < ΙΠΠΟΙΣ > ΠΥΘΙΑ	295
5 < ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ ΚΕΛΗΤΙ ΟΛΥΜΠΙΑ >	296
6 ΛΑΧΩΝΙ ΚΕΙΩΙ < ΠΑΙΔΙ > ΣΤΑΔΙΕΙ ΟΛΥΜΠΙΑ	304
11 ΑΛΕΞΙΔΑΜΩΙ ΜΕΤΑΠΟΝΤΙΝΩΙ ΠΑΙΔΙ ΠΑΛΛΙΣΤΗΙ ΠΥΘΙΑ	305

ΒΑΚΧΥΛΙΔΟΥ ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΙ

15 ΑΝΤΗΝΟΡΙΔΑΙ Η ΕΛΕΝΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΙΣ	311
16 [ΗΡΑΚΛΗΣ (vel ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ ?) ΕΙΣ ΔΕΛΦΟΥΣ]	313
17 ΗΙΘΕΟΙ Η ΘΗΣΕΥΣ < ΚΗΙΟΙΣ ΕΙΣ ΔΗΛΟΝ >	315
18 ΘΗΣΕΥΣ < ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ >	320
19 ΙΩ ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ	322
20 ΙΔΑΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΙΣ	325

ΠΑΙΑΝ

απ. 22 + απ. 4 [ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΠΥΘΑΙΕΙ ΕΙΣ ΑΣΙΝΗΝ]	326
--	-----

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΣΟΔΙΟΝ

απ. 11 + απ. 12	329
-----------------------	-----

ΕΓΚΩΜΙΑ (;)

απ. 20Α	330
---------------	-----

απ. 20Β [ΑΛΕΞΑ]Ν[ΔΡΩΙ ΑΜΥΝΤ]Α	331
-------------------------------------	-----

απ. 20C [Π]ΕΡΩΝΙ [ΣΥ]ΡΑΚΟΣΙΩΙ	332
-------------------------------------	-----

απ. 20D	334
---------------	-----

Σχόλια	335
--------------	-----

Παράρτημα: Αγγεία τα οποία μνημονεύονται

στα Σχόλια	579
------------------	-----

Βιβλιογραφία	583
--------------------	-----

Ευρετήρια	593
-----------------	-----

1. Γενικό	593
-----------------	-----

2. Αρχαιοελληνικοί όροι	598
-------------------------------	-----

ΣΧΟΛΙΑ: ΕΒΔΟΜΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΟΣ

Ο Έβδομος Ολυμπιονίκος

Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 464 π.Χ. νίκησαν δύο εξαιρετικά επιτυχημένοι και πλούσιοι αθλητές, και ο καθένας τους ανέθεσε στον καθιερωμένο πλέον εθνικό ποιητή Πίνδαρο να συνθέσει μια επινίκια ωδή. Επρόκειτο για τον Ξενοφώντα από την Κόρινθο, που νίκησε στο στάδιο και στο πένταθλο, και για τον Διαγόρα από τη Ρόδο, που νίκησε στην πυγμαχία. Οι ωδές που συνέθεσε ο Πίνδαρος είναι οι Ολυμπιονικοί Δέκατος Τρίτος και Έβδομος. Και στις δύο περιπτώσεις ο Πίνδαρος εστιάζει την προσοχή του στην πατρίδα του κάθε νικητή, συμπεριλαμβάνοντας στο μυθικό τμήμα τους θρύλους εκείνους που έχουν καταστήσει τις δύο πόλεις πανελληνίως γνωστές. Επίσης, και στις δύο περιπτώσεις αναγκάστηκε να δεχθεί το αίτημα να συμπεριλάβει έναν μεγάλο αριθμό παλαιότερων επιτυχιών.

Ο Διαγόρας ήταν ίσως ο πιο διάσημος πυγμάχος του αρχαίου κόσμου. Καταγόμενος από ηγετική οικογένεια της Ιαλυσού στη Ρόδο, νίκησε και στους τέσσερις μεγάλους αγώνες· και η οικογένειά του συνέχισε να γνωρίζει τεράστιες επιτυχίες. Και οι τρεις γιοι του είχαν νικήσει στην Ολυμπία: ο Ακουσίλαος στην πυγμαχία, ο Δαμάγετος (που είχε λάβει το όνομά του από τον παππού του, πβ. *Ολ.* 7.17) στο παγκράτιο, και ο Δωριέας στο παγκράτιο σε τρεις διαδοχικές περιστάσεις. Επιπλέον, τα δύο εγγόνια του Διαγόρα, οι γιοι της κόρης του, ο Ευκλής και ο Πεισίρροδος, νίκησαν στο ίδιο ολυμπιακό άθλημα που είχε νικήσει και ο παππούς τους, ο Πεισίρροδος στην κατηγορία των παιδών. Όλα αυτά μας τα αφηγείται ο Πausanias στο 6.7.1-2, όταν περιγράφει τα αγάλματα που μπορούσε να δει κανείς στην Ολυμπία στην εποχή του, γιατί η οικογένεια του Διαγόρα είχε αφιερώσει έξι αγάλματα στον ίδιο τον Διαγόρα, στους τρεις γιους του και στους δύο εγγονούς του. Στις σύγχρονες ανασκαφές στην Ολυμπία βρέθηκαν σπαράγματα των επιγραφών για τον Διαγόρα, τον Δαμάγετο, τον Δωριέα και τον Ευκλή ανατολικά του ναού του Δία (W. Dittenberger και K. Purgold, *Olympia v, Die Inschriften* [Βερολίνο 1896], υπ' αριθμ. 151, 152, 153, 159).

Ο Δωριέας έπαιξε σημαντικό ρόλο στα τελευταία, ταραχώδη χρόνια του Πελοποννησιακού Πολέμου (Θουκ. 8.35.1, 84.2· πβ. *Παλ. Ανθ.* 13.11). Ζούσε εξόριστος, μαζί με τον ανιψιό του, τον Πεισίρροδο, στους Θουρίους της Ιταλίας όταν πέτυχαν και οι δύο τις αθλητικές τους νίκες.

Αργότερα επέστρεψε· οι Αθηναίοι τού χάρισαν τη ζωή, μα οι Σπαρτιάτες τον θανάτωσαν τελικά. Η τελευταία πληροφορία που έχουμε για την οικογένεια είναι πως το 395 π.Χ. δημοκράτες της Ρόδου έσφαξαν, με την υποστήριξη της Αθήνας, τους οπαδούς του Διαγόρα (*Hellenica Oxyrhynchia* 15.2).

Ο Διαγόρας ανήκε, βέβαια, στην κατηγορία βαρέων βαρών (Εισαγωγή, σ. 25). Σύμφωνα με τα αρχαία σχόλια, είχε ύψος «4 πήχεις και 5 δακτύλους» (περισσότερο από 1.80 μ.)· ο Πίνδαρος χρησιμοποιεί το επίθετο *πελώριος* (15). Διάφορα ανέκδοτα κυκλοφορούσαν για αυτόν και την οικογένειά του. Αξίζει να επαναλάβουμε μιαν ιστορία που αφηγούνται ο Κικέρωνας και ο Πλούταρχος, και στην οποία παραπέμπει ο Πausanias στο 6.7.3, επειδή θυμίζει τα συχνά πινδαρικά σχόλια γνωμολογικού χαρακτήρα για τα όρια των ανθρώπινων επιτευγμάτων. Σύμφωνα με τον Κικέρωνα (*Tusc.* 1.111), κάποιος Σπαρτιάτης που βρισκόταν στην Ολυμπία όταν είχε δει ο Διαγόρας τους δύο από τους γιους του να νικούν στους αγώνες εκείνη την ημέρα, του είπε: «Πέθανε, Διαγόρα! γιατί δεν μπορείς να ανεβείς στον ουρανό» (*morere, Diagora; non enim ad caelum ascensus es*)· πβ. Πλούτ., *Βίος Πελοπ.* 34, και το σχόλιο για τον Βελλεροφόντη, *Ισθμ.* 7.44-7.

Ο Έβδομος Ολυμπιονίκος μπορεί να θεωρηθεί η τελειότερη, κατά το πρότυπο της κλασικής εποχής, από όλες τις ωδές του Πινδάρου. Η μορφή του ταιριάζει απόλυτα στο σχήμα που περιγράψαμε στην Εισαγωγή, σσ. 29-30. Στην πρώτη από τις πέντε τριάδες υπάρχει μια αξιωματικότερη εκτεταμένη παρομοίωση: το ποίημα που παρουσιάζει ο Πίνδαρος στην τωρινή περίπτωση παρομοιάζεται με το χρυσό κύπελλο που προσφέρει κάποιος πλούσιος στον γαμπρό του ως δώρο κατά τον αρραβώνα. Η στροφή περιγράφει την περιλαμπρή αυτή σκηνή, η αντιστροφή κάνει τον παραλληλισμό με τον Πίνδαρο και το ποίημά του, και η επωδός στρέφεται στον Διαγόρα για το πρώτο στάδιο των πραγματολογικών πληροφοριών. Οι τρεις κεντρικές τριάδες αφηγούνται τρεις μύθους για τη Ρόδο, οργανωμένες με κομψό και ενδιαφέροντα τρόπο (βλ. πιο κάτω). Η πέμπτη τριάδα επιστρέφει στον Διαγόρα, καταγράφοντας τις πάμπολλες παλαιές νίκες του και κλιμακούμενη σε μια προσηυχή, εκ μέρους του ίδιου του Διαγόρα, προς τον Δία. Το ποίημα τελειώνει με την πιο χαμηλόφωνη αντικλιμάκωση που συναντάμε σε όλες

ΣΧΟΛΙΑ: ΕΒΔΟΜΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΟΣ

τις ωδές. Η πενταμερής δομή, λοιπόν, που περιγράφεται ως η τυπική δομή της πινδαρικής ωδής στη σ. 30, είναι ως εξής:

A	Εισαγωγή	1-12
B	Περιστάσεις	13-19
Γ	Μύθοι	20-76
Δ	Περιστάσεις	77-94
E	Επίλογος	94-95

Στους στ. 10-12, μια γνώμη επιτρέπει την «ολίσθηση» από το τμήμα A στο τμήμα B. Στον στ. 20, μια δεικτική αντωνυμία (τοῖσιν) εισάγει τους μύθους· παρόμοια, στον στ. 77, μια άλλη δεικτική αντωνυμία (τόθι) μάς επαναφέρει στο παρόν, ενώ οι στ. 77-80 επιτελούν τη μετάβαση από τον κόσμο του μύθου στον κόσμο του αθλητισμού. Οι στ. 92-4 επιτελούν τη μετάβαση από το τμήμα Δ στο τμήμα E.

Οι τρεις μύθοι καταλαμβάνουν ακριβώς το κέντρο της ωδής, τη δεύτερη, την τρίτη και την τέταρτη τριάδα. Ωστόσο, δεν καταλαμβάνει ο κάθε μύθος και μία τριάδα, καθώς τα όρια τέμνονται. Ο Τληπόλεμος, που σκότωσε τον αδερφό του παππού του, μα έγινε ο ιδρυτής της Ρόδου, καταλαμβάνει τους στ. 20 έως 33· οι Ηλιάδες (οι γιοι του θεού Ήλιου), που ξέχασαν τις έμπυρες προσφορές στην Αθηνά, μα ευεργετήθηκαν, παρ' όλ' αυτά, σημαντικά και από την ίδια και από τον πατέρα της για τις προσφορές που έκαναν, τους στ. 34 έως 55· ο ίδιος ο θεός Ήλιος, που απουσίαζε όταν έγινε η πρωταρχική μοιρασιά της γης, μα έγινε τελικά ο προστάτης θεός της Ρόδου, τους στ. 54 έως 71. Έπειτα, επιστρέφουμε απότομα με αντίστροφη σειρά (71-9) από τον θεό Ήλιο στους γιους του, τους Ηλιάδες, και στον Τληπόλεμο. Όπως έχουν επισημάνει πολλοί μελετητές, μπορούμε να διακρίνουμε κάποια προοδευτική κίνηση στους μύθους. Κάθε μύθος αφηγείται μια πράξη που φάνηκε αρχικά επιβλαβής, μα οδήγησε τελικά σε κάτι καλό· και οι τρεις μύθοι κινούνται οπισθοδρομικά στον χρόνο, από την ηρωική εποχή προς την περίοδο των πρώτων κατοίκων του νησιού και έως την αρχή του κόσμου· και όσο κινούνται όλο και πιο πίσω προς τη σφαίρα των θεών, τόσο μειώνεται η ευθύνη για το σφάλμα ή το λάθος, από τον φόνο προς την αμέλεια και την απουσία.

Το αποτέλεσμα όλων αυτών είναι ένα περίλαμπρο, καθαρό παρελθόν για το νησί του Ήλιου. Η ανθρωποκτονία που διαπράττει ο Τληπόλεμος αποτελεί μια αναντίρροπη κηλίδα στην όλη εικόνα, η οποία, όμως, είναι αποδεκτή λόγω της εμφάνισής της στην ίδια την *Ιλιάδα*. Ο δεύτερος μύθος (που αφορά τους Ηλιάδες) είναι προφανώς ένας μύθος τοπικός, αιτιολογικός, που εξηγεί ένα ασυνήθιστο έθιμο στον ναό της Αθηνάς· ο τρίτος έχει μια σαφή και απλή ομορφιά, καθώς το νησί αναδύεται από τα βάθη της θάλασσας σαν φυτό (*ρόδον*), το οποίο βλέπει από ψηλά ο θεός Ήλιος και το επιλέγει ως επικράτειά του. Ο Wilamowitz 361 διατύπωσε την άποψη πως η τέχνη του ποιητή έχει φθάσει το απόγειό της σ' αυτό το σημείο, μα η καρδιά του παραμένει αμέτοχη («Die Kunst steht auf der Höhe. Aber sie bleibt kühl; das Herz des Dichters ist unbeteiligt»). Καταλαβαίνει κανείς τη σημασία της παρατήρησης αυτής· κάποια από τα μεγαλύτερα έργα τέχνης, π.χ. η αρχιτεκτονική της ακμής της Αναγέννησης, έχει τελειότητα μορφής χωρίς συναίσθημα, και το ίδιο μπορεί να ισχύει και εδώ.

Ο Έβδομος Ολυμπιονίκος μας δίνει την ευκαιρία να παρουσιάσουμε ένα στοιχείο της πινδαρικής ποιητικής που το συναντούμε αρκετά συχνά, σε διαφορετική κάθε φορά έκταση: πρόκειται για τη συσσώρευση λεκτικών επαναλήψεων, η οποία δημιουργεί ένα πιο πλούσιο αποτέλεσμα χωρίς κατ' ανάγκην να διατηρεί κάποια λογική σημασία. Πρόκειται για κάποιο διαφορετικό είδος τέχνης, υποσυνείδητο πιθανότατα, διαισθητικό. Παρουσιάζουμε μιαν επιλογή των λεκτικών επανηχίσεων του ποιήματος, που σίγουρα ευθύνονται εν μέρει για τον αντίκτυπο που έχει η σύνθεση στους ακροατές της:

4 πάγχρυσον, 32 χρυσοκόμος, 34 χρυσαίς, 50 χρυσόν, 64 χρυσάμπυκα
 4 κορυφάν, 36 κορυφάν, 68 κορυφαί
 5 χάριν, 11 Χάρις, 89 χάριν, 93 σὺν χαρίτεσσιν
 5 τιμάσαις, 88 τίμα
 8 πέμπων, 67 πεμφθειῖσαν, 80 πομπά
 11 ἄλλοτε δ' ἄλλον, 95 ἄλλοτ' ἄλλοῖαι
 15 εὐθυμάχαν, 91 εὐθυπορεῖ
 15 στεφανωσάμενον, 81 ἔστεφανώσατο
 20 Τλαπολέμου, 77 Τλαπολέμωι
 21 ξυνόν, 92 κοινόν

- 21 διορθῶσαι, 46 ὀρθὰν ὁδόν, 91 ὀρθαὶ φρένες
 24 φρασίην, 30 φρενῶν, 47 φρενῶν, 91 φρένες
 26 ἐν καὶ τελευτᾷ, 68 τελευτάθεν
 29 Τίρυνθι, 78 Τίρυνθίων
 31 σοφόν, 53 σοφία, 72 σοφώτατα
 33 νομόν, 84 ἔννομοι
 44 αἰδώς, 89 αἰδοίαν χάριν
 48 σπέρμ' ... φλογός, 92-3 κοινόν | σπέρμ'
 53 δαέντι, 91 δαεῖς
 55 δατέοντο, 75 δασσάμενοι
 76 ἀστέων μοῖραν, 94 μοῖραι χρόνου

Μέτρο

Δακτυλεπίτριτος. Βλ. για τον Ολ. 11, σ. 78-79. Μια ιδιαιτερότητα απαντά στον τρίτο στίχο της επωδού, μα η σχηματική αναπαράσταση είναι εφικτή ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, όπως στους Snell-Maehler: Στροφή / Αντιστροφή: | (1) d² - e - D | (2) e ∪ E | (3) - e | (4) ∪ E - D - D | (5) D - e - D | (6) d² - e - D - ||
 Επωδός: | (1) D - D - e | (2) E - D e | (3) d¹ ∪ Ue d² d² - D | (4) E - | (5) D ∪ Ue - D | (6) d² D - e | (7) E - e - |||
 (Βλ. U. von Wilamowitz-Moellendorff, *Griechische Verskunst* [Βερολίνο 1921] 422-3, R. Führer, *Gött. Nachr.* 1976, 206 σημ. 283, West 73).

1-12

Σε μια τέλεια ισοζυγισμένη εισαγωγή, μια παρομοίωση καταλαμβάνει την πρώτη στροφή, ενώ η κατάσταση προς την οποία παραλληλίζεται ακολουθεί στην αντιστροφή. Ο Πίνδαρος συγκρίνει το ποίημα που παρουσιάζει στον νικητή με το χρυσό κύπελλο, το ξέχειλο από τον αφρό του κρασιού, που παρουσιάζει κάποιος πλούσιος στον γαμπρό του ως δώρο που θα σφραγίσει τον γάμο και την ένωση των δύο οικογενειών. Το κύπελλο είναι το ποίημα, το κρασί είναι η ποίηση. Η χαρά του γάμου παραλληλίζεται με τη χαρά της νίκης, καθώς και οι δύο περιστάσεις

είναι περιστάσεις δημόσιας και οικογενειακής γιορτής. Ο Πίνδαρος είναι ο γενναιόδωρος δότης, ο Διαγόρας είναι ο νεαρός άνδρας που βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής (Bowra 24-6, Young, *Three odes* 73-5, Verdenius 40-2).

1-4 Φιάλαν «ένα κύπελλο»· το ποίημα αρχίζει με τη λέξη-κλειδί. **ἀφνειᾶς ἀπὸ χειρός** «γενναιόδωρα», «με μια πλούσια χειρονομία». Η φράση αυτή έχει προκαλέσει περιττό προβληματισμό. Το χέρι είναι το χέρι του δότη· είναι πλούσιο, γιατί είναι πλούσιος ο δότης. Από την άποψη του συντακτικού, η εμπρόθετη φράση θα πρέπει να ληφθεί με το ρήμα *δωρήσεται*, και όχι με τη μετοχή *έλών*.

έλών ... δωρήσεται ... προπίνων: παίρνει το κύπελλο και, κάνοντας μια πρόποση, το παρουσιάζει στον γαμπρό του. Ο αόριστος χρόνος της μετοχής *έλών* είναι φυσικός, καθώς δηλώνει τη χρονική σχέση με το κύριο ρήμα· ο τύπος *δωρήσεται* είναι υποτακτική αορίστου (με βραχύ φωνήεν, βλ. Εισαγωγή, σ. 44): η υποτακτική στις παρομοιώσεις αποτελεί ομηρικό χαρακτηριστικό (Chantraine, *Grammaire homérique* II 253), π.χ. *Ιλ.* I 481· η μετοχή *προπίνων* συνδέεται στενά με το ρήμα *δωρήσεται*· για τον συνδυασμό των χρόνων σε τρία ρήματα, πβ. *Ιλ.* Γ 424-5 *τῆι δ' ἄρα δίφρον ἔλοῦσα φιλομειδῆς Ἀφροδίτῃ | ἀντ' Ἀλεξάνδροιο θεᾶ κατέθηκε φέρουσα*, «Η φιλόγελη θεά Αφροδίτη πήρε ένα κάθισμα για τον εαυτό της, κι αφού το έφερε το έβαλε απέναντι από τον Αλέξανδρο». **ἀμπέλου ... δρόσωι**: περίφραση για το κρασί.

καχλάζοισαν «κοχλάζοντας», «αφρίζοντας»· μια ηχομιμητική λέξη, από τον ήχο που κάνει κάποιο υγρό όταν χύνεται.

οἴκοθεν οἴκαδε: σηματοδοτεί την ένωση των δύο οἴκων.

κορυφὰν κτεάνων: δίνει αυτό που του είναι πιο πολύτιμο, όπως ο Μενέλαος στην *Οδ.* δ 614.

5-6 συμποσίου τε χάριν: το *χάριν* χρησιμοποιείται πιθανότατα επιρρηματικά, όπως συμβαίνει συχνά, «χάριν της συγκέντρωσης», «για να σηματοδοτήσει την περίσταση». Η επιρρηματική αυτή έκφραση συνδέεται μέσω του *τε ... τε* με τη μετοχική φράση *κάδος τιμάσαις έόν*, με μια *variatio* που γοητεύει πάντα τον Πίνδαρο (Εισαγωγή, σ. 41). Πρόσφατες αναλύσεις, εντούτοις, προτιμούν να λαμβάνουν το *χάριν* ως ου-

σιαστικό, αντικείμενο της μετοχής *τιμάσαις*, που συνδέεται ομαλά με το *κάδος έόν* ως δεύτερο αντικείμενο. Η N.F. Rubin, στο *Hermes* 108 (1980) 250, επισημαίνει ότι, όταν το ρήμα εμφανίζεται ξανά στον στ. 88 (*τίμα*), έχει δύο αντικείμενα, *τίμα μὲν ὕμνου τεθμόν Ὀλυμπιονίκαν, ἰ ἄνδρα τε πύξ ἄρετάν εύρόντα*. Στην περίπτωση αυτή, θα μεταφράζαμε, «δείχνοντας εκτίμηση για τη φιλική ατμόσφαιρα του συμποσίου».

συμποσίου: η συνήθης ελληνική πρακτική απαιτούσε μια συγκέντρωση αποκλειστικά ανδρών· η νύφη δεν θα ήταν παρούσα. Όπως επισημαίνει ο Braswell, δεν πρόκειται τόσο για γάμο, όσο για αρραβώνα.

κάδος ... έόν: η σύνδεση με τη νέα οικογένεια· δεν πρόκειται απλώς για περιφραση του *κηδεστήν έόν*, «του γαμπρού του», όπως ισχυρίζεται ο Verdenius. *έόν* = *όν*, «δικό του», όπως στα ομηρικά ελληνικά.

έν: δεν πρόκειται για τμήση (το ρήμα είναι *έθηκε*, όχι *ένέθηκε*), αλλά για επιρρηματική χρήση της πρόθεσης. Παρά τη σχετική ταυτολογία με τη γενική απόλυτη *φίλων παρεόντων*, η σημασία «μεταξύ τους» δίνει καλύτερο νόημα από το «επιπρόσθετα» (Verdenius) ή από το «με την πράξη αυτή» (Braswell). Ο Fernández-Galliano παραθέτει την *Ιλ. Β 588 έν δ' αύτός* (δηλαδή ο Μενέλαος) *κίεν ἦσι προθυμίησι πεποιθώς*.

θήκε: γνωμικός αόριστος, που εκπλήσσει λίγο μετά την αόριστη υποτακτική αορίστου *δωρήσεται* με την οποία άρχισε ο Πίνδαρος την παρομοίωση. Αντιμετωπίζει πλέον την εικόνα που δημιούργησε ως αληθινή, και όχι ως μια υποτεταγμένη σύγκριση.

ζαλωτόν «τον τυχερό!», λένε οι φίλοι στον αρραβώνα.

όμόφρονος εύνάς: γενική της αιτίας από το *ζαλωτόν*. Ο Braswell 241 σημ. 27 ισχυρίζεται πως η *όμοφροσύνη* υπάρχει μεταξύ των δύο ανδρών, του πατέρα της νύφης και του γαμπρού, και μια τέτοια ερμηνεία ταιριάζει με τις αρχαιοελληνικές συνήθειες. Πολλοί, ωστόσο, έχουν υιοθετήσει μια πιο ρομαντική άποψη, ερμηνεύοντας το *όμόφρονος* ως απόηχο των περιφημών λέξεων του Οδυσσέα προς τη Ναυσικά στην *Οδ. ζ 182-4* για την αρμονία ανάμεσα στον άνδρα και στη γυναίκα σε έναν ευτυχημένο γάμο, *ού μὲν γάρ τοῦ γε κρείσσον και ἄρειον, ἰ ἦ ὄθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχτηον ἰ ἀνήρ ἠδὲ γυνή*.

7-10 και έγώ: εισάγει την απόδοση στην παρομοίωση, σαν να ήταν *ώς και έγώ, οὔτω και έγώ*.

νέκταρ: ο Πίνδαρος μπορεί να συγκρίνει το ποίημά του με ένα ποτό, συχνά κάποιο ποτό που αναζωογονεί τον νικητή (*Νεμ.* 3.76-9, *Ισθμ.* 6.2-3)· ή μπορεί να χρησιμοποιεί το νέκταρ μετωνυμικά για το κρασί (απ. 94b.76, *Ισθμ.* 6.37). Μα το νέκταρ είναι επίσης το ποτό των θεών, κι όταν προσφέρεται στους θνητούς, τους χαρίζει την αθανασία (*Ολ.* 1.62-4), κάτι το οποίο κάνει και ο Πίνδαρος κατά μία έννοια. Όπως λέει, το νέκταρ που προσφέρει ο ίδιος είναι δώρο των Μουσών (*Μοισᾶν δόσιν*). **χυτόν:** απλώς «χυμένο», και επομένως έτοιμο προς πόσιν.

πέμπων: δεν μπορούμε να συμπεράνουμε βάσει της μετοχής εάν ο ποιητής «έστειλε» το ποίημα για τον εορτασμό σε αυτή την περίπτωση, ή εάν το συνόδευσε· πβ. κατέβαν 13 με σχόλιο.

γλυκὺν καρπὸν φρενός: στη λέξη καρπὸν διατηρεί την εικόνα των σταφυλιών που έγιναν κρασί. Για τη φρένα του ποιητή ως την άμεση πηγή της ποιήσής του, πβ. *Νεμ.* 4.7-8 ὅ τι κεν σὺν Χαρίτων τύχαι | γλώσσα φρενός ἐξέλοι βαθείας.

ιλάσκομαι: μια πολύ δυνατή λέξη για την περιγραφή της σχέσης με τους ανθρώπους, καθώς χρησιμοποιείται κανονικά για την απόκτηση της εύνοιας των θεών μέσω κατάλληλων προσφορών ή θυσιών. Ο Verdenius συγκρίνει με τον Ηρόδ. 8.112.3, όπου οι Πάριοι διέφυγαν της προσοχής του ελληνικού στόλου δωροδοκώντας τον Θεμιστοκλή (*χρήμασι ιλασάμενοι*). Μτφρ. «προσφέρειω ικανοποίηση».

Όλυμπίαι Πυθοί τε: αυτοί είναι οι σημαντικότεροι αγώνες, και ο Διαγόρας έχει νικήσει και στους δύο (15-17).

10-12 ὁ δ' ὄλβιος ... αὐλῶν: ένα γενικευτικό γνωμικό σχόλιο για τους νικητές στους αθλητικούς αγώνες και τη σχετική δραστηριότητα του Πινδάρου επιτελεί τη μετάβαση από την παρομοίωση στον Διαγόρα.

ὁ δ' ... ἀγαθαί «ευτυχημένος ο άνδρας τον οποίο κατέχει η καλή φήμη», «ο άνδρας με καλό όνομα». Η ιδέα ακολουθεί φυσικά μετά την προηγούμενη πρόταση.

[Έχουμε κρίνει καλύτερο να διατηρήσουμε την οριστική κατέχοντ' (*κατέχουσι*) της χειρόγραφης παράδοσης παρά να υιοθετήσουμε την υποτακτική κατέχωντ' που απαντά στον αποσπασματικό πάπυρο. Οι εκδότες έχουν αλλάξει σε κατέχωντ' μετά τη δημοσίευση του παπύρου το 1948, μα κάποιοι σχολιαστές άρχισαν πρόσφατα να αμφισβητούν τη γραφή αυτή. Σε παροιμιακές δηλώσεις που αρχίζουν με τη φράση ὄλβιος

(κ.τ.τ.) ὅστις, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και η οριστική και η υποτακτική: η οριστική δηλώνει κάτι πιο συγκεκριμένο, η υποτακτική κάτι πιο γενικό. Για την οριστική, πβ. απ. 137.1 ὄλβιος ὅστις ἰδὼν κείν' εἶσ' ὑπὸ χθόνα.]

ἄλλοτε δ' ... ζωθάμιος «Η ζωογονητική δύναμη της ποίησης (για την Χάριν πβ. Εισαγωγή, σ. 37) ρίχνει το βλέμμα της ἄλλοτε στον έναν, κι ἄλλοτε στον ἄλλον». Ο Πίνδαρος επιστρέφει στο θέμα της αστάθειας της τύχης στο τέλος της ωδής (95). Τώρα νικητής είναι ο Διαγόρας, κάποια ἄλλη μέρα θα είναι κάποιος ἄλλος· πβ. Πυθ. 11.41-2, όπου λέει στη Μούσα του ότι, καθώς είναι γενικά διαθέσιμη για αναθέσεις, πρέπει να δραστηριοποιείται σε διαφορετικές κατευθύνσεις σε κάθε διαφορετική κατάσταση (Μοῖσα, τὸ δὲ τεόν, εἰ μισθοῖο συνέθει παρέχειν / φωνᾶν ὑπάργυρον, ἄλλοτ' ἄλλαι ταρασσέμεν).

ζωθάμιος: από το ζώη και το θάλλω, «αυτός που κάνει τη ζωή να θάλλει», «ζωογονητικός»· πβ. Shakespeare, Σονέτο 18, «So long as men can breathe or eye can see, | So long lives this, and this gives life to thee» (μτφρ. του Σονέτου 18 από τον Στ. Αλεξίου: «Όσο θα βλέπουν τα μάτια κι άνθρωποι αναπνέουν, οι στίχοι αυτοί θα ζουν κι εσύ θα ζεις μαζί τους»).

θαμά «συχνά».

μὲν ... τ': ένας συνηθισμένος τρόπος παράθεσης για τον Πίνδαρο· πβ. 88-9. Ο Verdenius, ακολουθώντας τον Gildersleeve, σχολιάζει πως το μὲν ισορροπεί, ενώ το τε προσθέτει.

φόρμιγγι: δοτική. Δεν είναι απαραίτητο να θεωρήσουμε ότι εξαρτάται από την πρόθεση ἔν σε ένα σχήμα ἀπὸ κοινοῦ. Ο Πίνδαρος συνδέει αρκετά συχνά μια δοτική με μια εμπρόθετη φράση.

φόρμιγγι ... αὐλῶν: η λύρα και ο αυλός συσχετίζονται, όπως εδώ, και αλλού: Ολ. 3.8, Ολ. 10.93-4, Νεμ. 9.8, Ισθμ. 5.27. Φαίνεται πως ο Πίνδαρος χρησιμοποιούσε έναν συνδυασμό αυτών των οργάνων για την εκτέλεση των χορικών ωδών του (J.M. Snyder, «Aulos and kithara on the Greek stage», στο *Panathenaia* [εκδ. T.E. Gregory και A.J. Podlecki, Κάνσας 1979], ιδίως 84-6).

ἐν ἔντεσιν αὐλῶν: η λέξη ἔντεα μπορεί να χρησιμοποιηθεί γιατί ο αυλός είναι ένας σύνθετο ὄργανο, που συναρμολογείται από διάφορα κομμάτια.

Ο Πίνδαρος και ο Βακχυλίδης, αυτή η διάσημη συνωρίδα της χορικής ποίησης, ανήκαν στον κανόνα των αρχαίων λυρικών και αποτελούσαν πρότυπα ήδη από την αρχαιότητα. Η ιδιοφυής πολυπλοκότητα και η δυσνόητη υπαινικτικότητα του πρώτου και η εναργής αφήγηση και δομική συμμετρία της ποίησης του δεύτερου αποτελούν ίσως τα πιο γνωστά, αλλά σε κάθε περίπτωση όχι τα μοναδικά, χαρακτηριστικά στοιχεία της ποιητικής τους παραγωγής. Στόχος του παρόντος τόμου είναι να προσφέρει στο ελληνικό κοινό μια συστηματική και διεξοδική ανάλυση επιλεγμένων επινίκων, διθυράμβων, προσοδίων, εγκωμίων και παιάνων από το έργο τους, μέσα από την έμπειρη φιλολογική ματιά των M. M. Willcock και H. Maehler.

Ο **Malcolm M. Willcock** (1925-2006) διετέλεσε Καθηγητής Λατινικών στο University College του Λονδίνου. Ο **Herwig Maehler** είναι Ομότιμος Καθηγητής Παπυρολογίας στο University College του Λονδίνου.

ISBN 978-960-455-622-9

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 4622

ΚΛΑΣΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ